

**Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України “Про
затвердження Змін до Положення про ведення касових операцій у
національній валюті в Україні”**

I. Визначення та аналіз проблеми, яку передбачається розв’язати шляхом державного регулювання

Відповідно до статті 33 Закону України “Про Національний банк України” для забезпечення організації готівкового грошового обігу Національний банк здійснює визначення порядку ведення касових операцій для банків, інших фінансових установ, підприємств і організацій.

Згідно з частиною третьою статті 1087 Цивільного кодексу України граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб - підприємців відповідно до цієї статті встановлюються Національним банком України.

На сьогодні діючим нормативно-правовим актом, який визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України суб’єктами господарювання та граничні суми розрахунків готівкою для фізичних осіб та суб’єктів господарювання, є Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148 (зі змінами)(далі – Положення).

Підготовка проекту постанови Правління Національного банку України “Про затвердження Змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні” (далі – зміни до Положення) зумовлена необхідністю вдосконалення цього нормативно-правового акта та приведення його норм у відповідність до вимог законодавства.

Так для однозначного тлумачення термінів, які застосовуються в Положенні, змінами до Положення пропонується уніфікувати застосування у Положенні терміну «готівкові розрахунки».

За результатами 5-го раунду оцінювання Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) визначено, що рівень готівкового обігу в Україні є високим та вважається значною загрозою для фінансової системи та економіки країни. Також експертами було зосереджено увагу, що фактичні обсяги готівкового обігу сприяють розвитку тіньової економіки та діяльності конвертаційних центрів.

Отже з метою звуження сфери використання готівки, сприяння зменшенню тінізації економіки, подальшого розвитку безготівкового сегменту та забезпечення стабільності надходження готівки до банківської системи, змінами до Положення пропонується знизити граничну суму розрахунків готівкою суб’єктів господарювання з фізичними особами з 50 000 гривень до 10 відсотків від суми, установленої для фінансових операцій з готівкою, які підлягають обов’язковому фінансовому моніторингу згідно з законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження

зброї масового знищення, що на сьогодні складає 15 000 гривень (10% від 150 000 гривень).

Крім того, враховуючи результати нагляду Національного банку України у сфері фінансового моніторингу, яким виявлено численні факти проведення фінансовими установами ризикових (схемних) операцій з використанням готівкових коштів, сучасний стан розвитку безготівкових розрахунків та застосування суб'єктами господарювання електронних платіжних засобів, змінами до Положення пропонується обмежити готівкові розрахунки фізичних осіб – довірених осіб суб'єктів господарювання, які отримали готівку під звіт для виконання окремих цивільно-правових дій від імені та за рахунок такого суб'єкта господарювання у розмірі до 15 000 гривень включно.

У той же час гранична сума розрахунків готівкою фізичних осіб з суб'єктами господарювання у розмірі до 50 000 гривень включно залишається без змін.

Враховуючи вимоги статей 6 та 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», статті 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо здійснення банками аналізу фінансового стану клієнтів, фінансових операцій, що ними проводяться, вивчення клієнтів банку та врахування можливих ризиків, банк має право витребувати, а клієнт зобов'язаний надати документи і відомості, необхідні для здійснення такого аналізу. З метою приведення вимог Положення у відповідність до вимог зазначених законів України, змінами до Положення пропонується зобов'язати суб'єктів господарювання, у разі зняття готівкових коштів з поточних рахунків з метою здійснення готівкових розрахунків з фізичними особами, надавати на запит банку (філії, відділення) підтвердні документи, на підставі яких здійснюються такі готівкові розрахунки та інші документи, що необхідні банку (філії, відділенню) для вивчення клієнта.

У зв'язку з набранням чинності Законом України «Про електронні довірчі послуги», Закон України «Про електронний цифровий підпис» визнано таким, що втратив чинність. З метою приведення вимог Положення у відповідність до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» до пункту 23 розділу III Положення пропонується внести відповідні зміни.

Прийняття вказаних змін та уточнення ряду вимог до Положення, сприятиме вирішенню вищезазначених питань.

II. Визначення цілей державного регулювання

Метою розробки змін до Положення є приведення його вимог у відповідність до вимог чинного законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку, а також уточнення окремих вимог Положення.

III. Визначення та оцінка всіх альтернативних способів досягнення встановлених цілей з аргументацією переваг обраного способу

Для досягнення цілей державного регулювання Національним банком в проекті змін до Положення визначено ряд норм, що регламентують здійснення суб'єктами господарювання операцій з готівкою.

Альтернативний спосіб досягнення цілей, передбачених у проекті змін до Положення, можливо реалізувати шляхом зняття всіх обмежень на розрахунки готівкою.

У той же час, у зв'язку з ще значним рівнем готівкових розрахунків в фінансовій системі України, недостатнім розвитком безготівкових розрахунків, виявленими фактами проведення ризикових (схемних) операцій з використанням готівкових коштів, потребою в забезпеченні стабільних надходжень готівки до банківської системи і прискоренні її обігу, передбачений Національним банком спосіб досягнення поставлених цілей державного регулювання шляхом внесення необхідних змін до відповідного нормативно-правового акта Національного банку є на сьогодні оптимальним.

IV. Опис механізмів і заходів, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми шляхом прийняття запропонованого регуляторного акта

В основу механізму, що застосований для розв'язання проблем покладено внесення відповідних змін до Положення.

Так, зокрема, одним з напрямів удосконалення здійснення суб'єктами господарювання операцій з готівкою та приведення вимог Положення у відповідність з законодавством України є зниження граничної суми розрахунків готівкою суб'єктів господарювання з фізичними особами з 50 000 гривень до 15 000 гривень та обмеження використання готівкових коштів фізичними особами – довіреними особами суб'єктів господарювання, які отримали готівку під звіт для виконання окремих цивільно-правових дій від імені та за рахунок такого суб'єкта господарювання у розмірі до 15 000 гривень включно; встановлення для суб'єктів господарювання обов'язку, у разі зняття готівкових коштів з поточних рахунків з метою здійснення готівкових розрахунків з фізичними особами, надавати на запит банку (філії, відділення) підтвердні документи, на підставі яких здійснюються такі готівкові розрахунки та інші документи, що необхідні банку (філії, відділенню) для вивчення клієнта; застосування вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги».

У разі затвердження Правлінням Національного банку запропонованого для розгляду проекту змін до Положення, зміст цього регуляторного акта буде доведено до відома користувачів шляхом офіційного оприлюднення через засоби масової інформації відповідно до законодавства України.

V. Обґрунтування можливості досягнення цілей у разі прийняття запропонованого регуляторного акта, оцінка можливості впровадження та виконання вимог регуляторного акта

Практичний досвід застосування в діяльності вимог діючого Положення (протягом його дії), характер публікацій, звернень, запитів щодо роз'яснення окремих його норм свідчить, що вони в цілому нормально сприймаються і

реалізуються відповідними органами державної влади, юридичними і фізичними особами.

Ураховуючи вимоги Закону України «Про електронні довірчі послуги», статей 6 та 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», статті 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність» та необхідність їх виконання клієнтами банків – суб'єктами господарювання, можна позитивно оцінити перспективу введення та реалізації ними запропонованих змін до цього нормативного акта.

Ризик негативного впливу зовнішніх факторів на дію цього регуляторного акта потенційно зумовлюється головним чином змінами до законодавчих актів України, що може призвести до необхідності внесення змін до регуляторного акта.

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття запропонованого регуляторного акта

Прийняття запропонованих змін до Положення буде сприяти звуженню сфери використання готівки, зменшенню тінізації економіки, подальшому розвитку безготівкового сегменту та створенню економічних передумов для функціонування та розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових та банківських послуг.

Розміри кожної вигоди і витрати не можуть мати монетизовану або числову форму вираження, оскільки не підлягають обчисленню з використанням статистичних даних, даних наукових досліджень та соціологічних опитувань.

VII. Обґрунтування запропонованого строку чинності запропонованого регуляторного акта

Вимоги, встановлені змінами до регуляторного акта, діють без зазначення строку.

VIII. Визначення показників результативності регуляторного акта

Для відстеження результативності змін до регуляторного акта планується постійно супроводжувати, вивчати та аналізувати практику застосування норм цього документу, використовуючи звернення, запити, повідомлення, пропозиції, набутий практичний досвід суб'єктів господарювання, органів державної влади та місцевого самоврядування, фізичних осіб, депутатів всіх рівнів, відповідні публікації в засобах масової інформації тощо.

Ураховуючи специфіку запропонованого регуляторного акта, визначити інші показники його результативності неможливо.

IX. Визначення заходів, за допомогою яких здійснюватимуться відстеження результативності регуляторного акта в разі його прийняття

Відстеження результативності змін до регуляторного акту, в разі його прийняття, буде здійснюватись згідно з нормативно встановленими вимогами на підставі опрацювання та систематизації інформації, що надходить до Національного банку від суб'єктів господарювання, органів державної влади та місцевого самоврядування, фізичних осіб, депутатів всіх рівнів, контролюючих органів.

Відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» проект постанови є регуляторним актом, стосовно якого має послідовно здійснюватися базове, повторне і періодичне відстеження результативності.

Базове відстеження результативності запропонованого регуляторного акта буде проведено до набрання чинності цим документом, а повторне та періодичне – у строки, передбачені вищезазначеним законом.

Голова
Національного банку України

Яків СМОЛІЙ